

Jan Nalaskowski OSPPE, Elżbieta Bilska

Kult Matki Bożej Jasnogórskiej poza granicami Polski

Wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej na przestrzeni wieków zdobywał coraz to większą popularność. Świadczy o tym zjawisko rozszerzania się zasięgu terytorialnego przybywających na Jasną Górę pielgrzymek. Początkowo z Polski, lecz wkrótce, w następnych dziesiątkach lat i stuleciach, ruch pielgrzymkowy rozwinął się również i w innych krajach europejskich. Zauważyć można także stopniowy proces translokacji kultu Matki Bożej Częstochowskiej i jego rozwój nie tylko w Europie, ale również wśród ludności innych kontynentów. Wszędzie tam Wizerunek Jasnogórskiej Bogarodzicy Maryi otaczany jest szczególną czcią, odprawiane są różne nabożeństwa, budowane kościoły i kaplice. Niektóre z tych obiektów sakralnych, z powodu szczególnych walorów i wydarzeń, stają się celem pielgrzymek i nabierają charakteru sanktuarium.

Kult jest odwieczną sprawą religijną człowieka. Już od zarania dziejów, pokolenia ludzkie, przekonane o istnieniu transcendentnej istoty Boga oraz Jego absolutnej wielkości i świętości, oddawały Mu cześć, wielbiły ofiarą i modlitwą. Ta religijna cześć czyli kult rozciąga się także na inne osoby, przedmioty i znaki związane z Bogiem i oddawaniem Mu należnego hołdu¹.

Podstawą szczególnego kultu Najświętszej Maryi Panny jest Jej wyjątkowa godność Matki Boga-Człowieka Jezusa Chrystusa, Jej osobista świętość i uprzywilejowane miejsce oraz rola w historii zbawienia². Bogarodzica Maryja, mając udział w tajemnicy Chrystusa Odkupiciela, jest nadal obecna w Kościele. Spełnia w nim swe duchowe macierzyństwo³, przewodniczy w wierze, oręduje za nami i wyjednuje łaski zbawienia wiecznego⁴. Dlatego też początki kultu maryjnego datuje się od najwcześniejszych lat chrześcijaństwa. Już wtedy zwracano się do Niej z wezwaniami podziwu i prośby, powstawały modlitwy i pieśni ku Jej czci, rozpowszechniano wizerunki, budowano świątynie, naśladowano Jej życie i zawierzano się Jej⁵.

Wśród uzasadnień, dzięki którym właśnie kult Matki Bożej Częstochowskiej rozprzestrzenił się na wszystkie kontynenty, należy przede wszystkim wymienić sam Jasnogórski Wizerunek Matki Najświętszej, jego nader wyjątkowy wyraz, tajemniczość i świętość. Zalicza się go do rzędu świętych ikon Błogosławionej

Bogarodzicy Maryi i klasyfikuje w kategoriach „*hodegetrii*”. Zgodnie z prezentacją, wierni odczytują w nim Maryję jako Matkę i niezawodną przewodniczkę na drogach ziemskiego pielgrzymowania⁶. Jasnogórska Pani i Matka z Dzieciątkiem Jezus w ramionach, znaczona dostojnością i powagą, z obliczem pełnym zatroskania i życzliwości, przykuwa uwagę, budzi nader głęboką cześć i religijną refleksję, niepokoi i napędza nadzieję. Posiada charakter ponadnarodowy i ponadczasowy. Poprzez ikonograficzny zapis „*theotocos*” i „*hodegetrii*” - Matki Boga i Matki ludzi, którym przewodniczy, Obraz Jasnogórskiej Madonny zyskał priorytet wśród pozostałych. Wskazując na Maryję i Jej „bliskość”, sprawia, że Jasnogórskie Sanktuarium odznacza się szczególną mocą przyciągania i promieniowania, że nie tylko Polacy, ale inne narody i coraz to młodsze pokolenia szukają właśnie tu spotkania z Matką Pana, aby w zasięgu Jej obecności znaleźć umocnienie swej własnej wiary, doświadczyć Boga i pojednać się z Nim⁷.

Popularyzacja obrazu Jasnogórskiej Bogarodzicy Maryi i Jej kultu poza granicami Rzeczypospolitej, a zwłaszcza poza Europą, jest ściśle związana z emigracją Polaków. W szerzeniu kultu Czarnej Madonny dużą rolę odegrali także polscy misjonarze, którzy bardzo często zabierali ze sobą obraz Matki Bożej Częstochowskiej.

Pierwsze obrazy i ołtarze poświęcone Matce Bożej Jasnogórskiej były czczone w Europie już w XV wieku, ale szczególnie popularne były na Węgrzech. Było to związane z faktem, że właśnie ten kraj był pierwszą siedzibą Paulinów w Europie. W tym okresie powstała kopia obrazu, nazywana Czarną Madonną, w wiosce Sopronbahfalva (obecnie Sopron). W wyniku kontaktów między paulinami w okresie wojen o wyzwolenie spod panowania tureckiego kult Matki Bożej Częstochowskiej zyskiwał na intensywności. Wizerunek Madonny jeszcze dziś można oglądać w kościele Akademickim w Budapeszcie oraz w klasztorze w Marianosztra. Kult tego wizerunku znany jest w kościele paulinów w Papa. Czczono Czarną Madonnę również w kościołach franciszkańskich w Simontornya, Baja, Jaszbereny, Szegedzie i Szabadce⁸. Współcześnie na terenie Węgier znajduje się 5 kościołów pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej. W ośmiu innych świątyniach, w ołtarzu głównym umieszczone są kopie obrazu jasnogórskiego. Jedna z nich znajduje się w katedrze Prymasa Węgier w Ostrzyhomiu - Esztergom.

Jedno z najstarszych sanktuariów związanych z kultem Matki Bożej Jasnogórskiej znajduje się w Niemczech w miejscowości Gnadenfeld k/Neuburga. Kopia cudownego obrazu została tu przywieziona w 1626 roku przez Wolfganga Mivhaela von Silbermana. W 1653 roku paulini umieścili również kopię obrazu w swoim kościele w Rohrhelden. Bardziej znane sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej, zwane „*Westfalską Częstochową*”, znajduje się w Naviges. Ten ośrodek kultu odegrał bardzo ważną rolę w rozwoju kultu maryjnego na terenie Niemiec po II wojnie światowej. Oprócz tego kopie obrazu znajdują się m.in. w kościołach w Gabronshausen, Moosburgu oraz od 1981 roku w kościołach OO. Paulinów w Mainburgu w Bawarii i Dauchingen w Szwabii. Natomiast z okazji

jubileuszu 600-lecia Jasnej Góry, staraniem ks. Kozickiego, umieszczono kopię obrazu w kościele Św. Antoniego we Frankfurcie nad Menem.

Na Słowacji w XVIII wieku zbudowano dwa kościoły pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej, m. in w Kostrywnicy, dokąd pielgrzymi przynieśli w 1750 roku kopię obrazu czczoną pod nazwą Polskiej Matki Boskiej, a następnie w latach 1766-1768 zbudowano tam kościół. W dziesięciu innych świątyniach znajdują się kopie obrazu.

W Chorwacji zbudowano pięć kościołów pod wezwaniem Matki Bożej Jasnogórskiej, a w czterech poświęcono Jej ołtarze. Najstarszą kopią na tym terenie jest obraz Czarnej Pani Subotnickiej. Nie posiada on jednak cięć na twarzy, stąd też wysuwana jest hipoteza, że została ona wykonana przed 1430 rokiem. Oprócz tego wizerunki znajdują się jeszcze w Bułgarii w kościele w Burgas oraz w kaplicy w Martynice na terenie Bośni.

Jedną ze starszych kopii, bo pochodzącą z XVII w., jest wizerunek Matki Bożej czczonej pod tytułem Matki Bożej Różańcowej w Uherskim Brodzie na Morawach. Natomiast obecność wizerunku Pani Częstochowskiej w Českym Sterberku, jak podaje tradycja, związana jest z wyprawą Jana III Sobieskiego pod Wiedeń w 1683 roku.

Tradycja kultu Matki Bożej Jasnogórskiej w Austrii sięga również XVI i XVII wieku. Z tego okresu pochodzą dwa kościoły noszące tytuły Matki Bożej Jasnogórskiej oraz pięć ołtarzy. W 1903 roku do kościoła na Kahlenbergu o. Euzebiusz Rejman podarował obraz Matki Bożej Częstochowskiej, 13 września 1983 r. Papież Jan Paweł II poświęcił tam kaplicę pod wezwaniem Matki Bożej Jasnogórskiej. Natomiast, w 1963 roku obraz umieszczono w kaplicy wiedeńskiego szpitala im. Semmelweisa.

Początki kultu Czarnej Madonny w Rzymie można datować na XVII wiek, kiedy to rytownik Giacomo Lauro wykonał kopie jasnogórskiego obrazu i wysłał je bardziej znanym osobistościom w Polsce. Z tego wieku pochodzą też kopie znajdujące się w sanktuariach: La Madonna del Reduce, a Sondrio, Il santuario della Madonna di Częstochowa in Dozio Valgrehentino czy Gualdo Tadino. Oprócz tego wymienić należy kopie znajdujące się w rzymskich bazylikach Św. Piotra w Watykanie i Św. Jana na Lateranie oraz w kościołach: Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, OO. Paulinów i w kościele parafii La Rustica.

Kult obrazu Matki Bożej Częstochowskiej zapoczątkowany został w Rosji po zajęciu Częstochowy przez wojska rosyjskie w 1813 roku. Po oblężeniu delegacja Paulinów wyszła z kopią obrazu do gen. Sakena. Generał przekazał ją do Petersburga, gdzie z polecenia cara Aleksandra I została umieszczona w Soborze Kazańskim w Petersburgu. Na początku XIX wieku Kościół Prawosławny w Rosji wprowadził liturgiczne święto ikony częstochowskiej pod datą 6 marca. W erygowanym w 1903 roku monasterze turkowickim czczono ikonę jasnogórską pod nazwą Matki Boskiej Turkowickiej.

Bardzo duży wpływ na rozpowszechnienie kultu na terenie cesarstwa rosyjskiego mieli polscy zesłańcy polityczni po powstaniach 1830 i 1863 roku. Z tego okresu pochodzi ołtarz Matki Bożej Jasnogórskiej w Jałcie. Na początku XX wieku o. Pius Przeździecki przekazał kopię obrazu do kościoła w Wiatce na Syberii.

Jednak najwięcej kościołów i ołtarzy poświęconych Matce Bożej Częstochowskiej wzniesiono w Europie w XIX i XX wieku. Fakt ten związany był z działalnością polskich emigrantów i tworzeniem się ośrodków polonijnych w Anglii, Francji. Kult Matki Bożej Częstochowskiej we Francji swoją tradycją sięga czasów emigracji Polaków po konfederacji targowickiej w 1792 roku oraz powstań: listopadowego i styczniowego. Po II wojnie światowej dużo trudu w jego odnowienie włożyli księża chrystusowcy. Z okazji milenium chrześcijaństwa w Polsce zbudowano w Roubaix kościół pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej i Ojca Maksymiliana Marii Kolbego, i poświęcono go w 1971 roku. W 1983 roku odbyła się intronizacja kopii jasnogórskiej przez protestancką wspólnotę z Taizé. Pierwszy kościół w Wielkiej Brytanii poświęcony Matce Bożej Częstochowskiej został konsekrowany w Londynie dla tamtejszej Polonii w 1906 roku. Następne świątynie zbudowano już po II wojnie światowej. W 1957 został konsekrowany kościół w Fawley Court, a w 1960 roku w Bredford k/Manchesteru.

Od połowy 1979 roku do roku 1986 wprowadził Leon Śliwiński wizerunek Matki Bożej do 29 katedr i bazylik Hiszpanii oraz ponad 70 kościołów parafialnych i zakonnych⁹.

Według szacunkowych danych na terenie Europy znajduje się 38 kościołów i 9 kaplic pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej oraz 286 ołtarzy.

Od 20 lat zauważa się coraz wyraźniej wzrost i ożywienie wzajemnych relacji między już istniejącymi sanktuariami maryjnymi, zwłaszcza Europy, a Jasnogórskim Sanktuarium Maryjnym w Częstochowie. Wydaje się, że zjawisko to ma swój związek z pontyfikatem Ojca Świętego Jana Pawła II. Jego apostolskie podróże, znaczone maryjnym stylem i pobożnością, odwiedzinami lokalnych sanktuariów i zawierzeniami ludów i społeczeństw szczególnej opiece Matki Bożej, zainspirowały myśl o konieczności dowartościowania funkcji i roli maryjnych miejsc świętych. Mariologiczno-maryjny charakter działalności duszpasterskiej i ewangelizacyjnej Papieża zaczął budzić przekonanie, że źródłem tej maryjności i apostolskiego zapалу jest bez wątpienia także Jasna Góra.

Jasnogórskie Sanktuarium stawało się teraz nie tylko celem pielgrzymek, ale także zbliżenia się do niego, zawarcia trwałych więzi międzysanktuaryjnych, zjednoczenia się we wspólnej czci i kulcie Błogosławionej Bogarodzicy Maryi. Proces ten znalazł swój doskonały wyraz i realizację poprzez wymianę wizerunków Matki Bożej z poszczególnymi sanktuariami. Przywożono na Jasną Górę kopie obrazów, najczęściej jednak zabierano wizerunki Jasnogórskiej Pani do swoich miejsc pielgrzymkowych. Nowość polega również na tym, że po obraz Matki Bożej Częstochowskiej przybywali i przyjeżdżają nadal grupy osób lub delegacje

z sanktuariów, dostojnicy hierarchii kościelnej czy przedstawiciele władzy cywilnej danego miasta, miejscowości. Powstają w ten sposób tzw. „zabliźniane” sanktuaria, bliźniacze miasta, zaprzyjaźnione ośrodki kultu religijnego wśród których Jasna Góra wyraźnie wysuwa się na czoło.

To zbliżenie się duchowe, ożywiona więź i ubogacenie religijne czyli, „zabliźnienie” dokonało się już między Jasną Górą i wieloma sanktuariami maryjnymi, jak: Lourdes, Fatima, Altötting, Syrakuzy, Loreto, Mariazell, Rocamadour oraz 10 sanktuariami Matki Bożej we Włoszech. W ubiegłym roku delegacje Episkopatów zabrały kopię wizerunku Jasnogórskiej Matki na Filipiny i do Tajwanu. W ten sposób, poprzez święty Obraz i Jasnogórskie sanktuarium tworzy się więź, która trwa, zbliża ludzi i narody.

Obecność kopii wizerunku Matki Bożej Częstochowskiej, poza Europą, w krajach Azji, obu Ameryk, Afryki oraz Australii i Oceanii zawdzięcza się działalności polskich misjonarzy oraz emigrantów. Kult Czarnej Madonny w krajach misyjnych zaczął się rozwijać w XIX wieku. Największy rozkwit kultu przypada jednak na drugą połowę XX wieku, kiedy to duża liczba polskich misjonarzy wyjeżdżała na misje. W okresie pontyfikatu Jana Pawła II w krajach, które przygotowują pasterską wizytę, drukowane są obrazki z jasnogórskim wizerunkiem.

W Kanadzie znajduje się kilka kościołów pw. Matki Bożej Częstochowskiej. Najbardziej znanym jest sanktuarium w London (Ontario). Kilka wizerunków znajduje się też w innych kościołach m. in.: w katedrze w Nottingham oraz w kościele Kaszubów w Wilnie k/Renfrew, ten ostatni został koronowany w 1975 roku.

W Stanach Zjednoczonych wśród największych katolickich centrów pielgrzymkowych znajdują się również trzy sanktuaria, w których przedmiotem kultu jest obraz Matki Bożej Częstochowskiej. Są to: Doylestown w Pensylwanii, Eureka w stanie Missouri oraz Cleveland w stanie Ohio. Oprócz tego istnieje też kilka kościołów poświęconych Matce Bożej Częstochowskiej. Najstarszymi świątyniami są: kościół w Blossburgu, wybudowany w 1874 roku, oraz kościół w Eynon z 1905 roku, nawiązujący architekturą do kaplicy jasnogórskiej. Jednym z nowszych jest kościół pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej w Merrillville w stanie Indiana, wybudowany jako wotum na jubileusz 600-lecia Jasnej Góry, w którym znajduje się kopia jasnogórskiego obrazu poświęcona przez Jana Pawła II. Prawie wszystkie kościoły polskie w Chicago posiadają kopie jasnogórskiego obrazu. W katedrze Saint Mary of the Assumption jest kaplica Matki Bożej Częstochowskiej z kopią wizerunku ofiarowaną przez kardynała Franciszka Macharskiego w 1986 roku, na miejsce wcześniej skradzionego. W tym samym roku umieszczono obraz w kościele Św. Karola Boromeusza w Port Charlotte na Florydzie. Natomiast w 1985 roku sprowadzono kopię obrazu nazwaną „*Emigrantką*” do założonej w 1925 roku przez polskich paulinów parafii w Great Meadows w New Jersey. Łącznie w 26 diecezjach jest 27 kościołów Matki Bożej Częstochowskiej oraz wiele kaplic i ołtarzy.

Narodowe Sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej w Doylestown w stanie Pensylwania, zwane także „Amerykańską Częstochową”, zostało założone dzięki staraniom o. Michała Zembrzuskiego. Duży wpływ na powstanie tego ośrodka kultu wywarła sytuacja polityczna w Europie po II wojnie światowej. Wtedy to, w latach pięćdziesiątych, władze węgierskie zlikwidowały prowincję OO. Paulinów. Przełożeni Zakonu w obawie przed kasatą zakonu w Polsce, podjęli starania o założenie nowych placówek. Z kolei Polonii w USA brakowało ośrodka kultu maryjnego, o czym mówiono już w latach trzydziestych. Realny kształt idea ta zaczęła przyjmować po przybyciu Paulinów do Doylestown w 1951 roku, a szczególnie dzięki inicjatywie i zaangażowaniu o. Michała Zembrzuskiego. W przerobionej ze stodoły kaplicy została umieszczona 26 czerwca 1955 roku kopia obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej. Wzniesiony w latach 1965-1966 kościół Matki Bożej Częstochowskiej i Królowej Pokoju jako wotum Polonii amerykańskiej dla uczczenia obchodów Millenium został konsekrowany 16 października 1966 roku przez arcybiskupa Jana Króla z Filadelfii, a w uroczystości wzięło udział około 135 tys. Wiernych.

Pierwsza pielgrzymka w liczbie kilkuset osób przybyła do Doylestown 26 czerwca 1955 roku na uroczystość otwarcia kaplicy Matki Bożej Częstochowskiej. Liczba pielgrzymów z każdym rokiem systematycznie wzrastała. Już w 1963 roku obliczono, że rocznie przybywa do sanktuarium 50 tys. pielgrzymów¹⁰. W ostatnich latach liczba turystów i pielgrzymów przekracza pół miliona rocznie. Większość pielgrzymek zorganizowanych i indywidualnych przybywa ze stanów: Pensylwania, New Jersey, Connecticut, Maryland, Delaware, New York. Przybywają też pątnicy z Florydy, Illinois, Michigan, Ohio i z Kanady. Organizatorami pielgrzymek są przeważnie organizacje polonijne, np. Kongres Polonii Amerykańskiej na Wschodnią Pensylwanię oraz Związek Polek w Ameryce. Oprócz Polaków przybywają także pielgrzymi innych narodowości, m. in. Amerykanie, Włosi, Litwini, Ukraińcy, Słowacy, Kanadyjczycy, Meksykanie, Haitańczycy.

W Ameryce Południowej zbudowano do tej pory 16 kościołów i kilka kaplic pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej. Oprócz tego jest tam 105 ołtarzy poświęconych Pani Jasnogórskiej. Rozwój kultu Matki Bożej Częstochowskiej datowany jest na początek XIX wieku, kiedy to Polacy emigrowali za ocean, głównie do Brazylii. W późniejszym okresie nie małą rolę w rozwoju kultu wśród miejscowej ludności odegrali misjonarze. Szczególnie popularny jest kult Matki Bożej Jasnogórskiej w Brazylii. Istnieje on zarówno w dużych miastach, takich jak: Rio de Janeiro, Sao Paulo, Porto Alegre czy Kurytyba, jak i w innych miejscowościach położonych w interiorze. Kościoły znajdują się np. w Queiro, Murici Rio da Prata, Via Aurea czy Porto Alegre. W 1981 roku poświęcono kamień węgielny pod budowę kaplicy w Fazendinha. W Gwatemali 2 stycznia 1978 roku OO. Kapucyni rozpoczęli budowę Polskiej Częstochowy - Sanktuarium ku czci Matki Boskiej Częstochowskiej w Estanzuela Arrika. Uroczyste poświęcenie i otwarcie kościoła pw. Czarnej Madonny z Częstochowy odbyło się 2 grudnia

1978 roku, a poprzedzone było przygotowaniem duchowym miejscowej ludności. Drugi kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej wybudował w wiosce Los Achiatos o. Damian Deleka OFM Cap. Miał on być pamiątką 600-lecia pobytu cudownego obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze. Uroczyste poświęcenie świątyni odbyło się 26 VIII 1982 roku. Również w Meksyku znajdują się 2 kościoły pw. Matki Bożej Częstochowskiej, jeden z nich jest w Meksyku - stolicy kraju, a znajduje się pod opieką OO. Augustianów, drugi natomiast zbudowano w Tocambano.

Kult Matki Bożej w Afryce zaczął się rozwijać pod koniec XIX wieku. Jego popularyzację zawdzięcza się przede wszystkim polskim misjonarzom, którzy pracują wśród miejscowej ludności. Jednak szczególny jego wzrost zauważyć można po II wojnie światowej, a zwłaszcza w czasie pontyfikatu Jana Pawła II. Można stwierdzić, że jednym z pierwszych propagatorów kultu Matki Bożej Częstochowskiej w Afryce był misjonarz, opiekun trędowatych o. Jan Bezym TJ, który przybywając na Madagaskar pod koniec XIX wieku, przywiózł ze sobą do Marany, kupioną w Krakowie, kopię obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Kult Czarnej Madonny wprowadzony przez o. Bezymia nie tylko nie zaniknął, ale ciągle się rozwija.

W Republice Południowej Afryki nad rzeką Umzimkulu w pobliżu Pietermoritzburga od ponad stu lat istnieje miejscowość o nazwie Centocow Mission - Częstochowa Afrykańska¹¹. Misję tę pod nazwą „The Mission of Our Lady of Czenstochova - Misja Naszej Pani Częstochowskiej” założył austriacki trapiśta opat Franz Pfanner w 1888 roku¹², sprowadzając kopię Cudownego Obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej, która to kopia przetrwała tutaj po dzień dzisiejszy. Z czasem jednak przemaalowano twarz Matki Bożej nadając jej rysy murzyńskie. Dla ułatwienia wymowy dla tubylczej ludności nazwę Częstochowa zamieniono na Centocow¹³. Miejsce to nazwano „Częstochową”, przypuszczalnie ze względu na fakt, że zakonnicy otrzymali fundusze od polskiej księżnej, prawdopodobnie Ledóchowskiej, a także dlatego, że w tej wspólnotce zakonników było być może dwóch braci z Polski. Placówka misyjna w RPA założona przez opata Pfannera była jedną z wielu misji, której nadano nazwę znanego sanktuarium europejskiego. Wcześniej powstały: Asyż, Maria Tall, Kevelaer, Lourdes.

W roku 1909 opactwo trapistów w Mariannahill, za zgodą Stolicy Apostolskiej, przekształciło się w odrębne zgromadzenie pod nazwą „Kongregacja Misjonarzy Mariannahill”. Mariannahiliści wybudowali w Centocow, w latach 1910-1913 kościół, obok starego, który ma być odremontowany i pełnić funkcję sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej. Na początku lat 50-tych placówka została przekazana w ręce kleru diecezjalnego (tubylców).

W 1990 roku biskup Gerard S. Ndlovu skierował prośbę do Generała Zakonu OO. Paulinów O. Jana A. Nalaskowskiego o przejęcie tej placówki. Dwaj ojcowie Paulini: Stanisław Dziuba, Ignacy Stankiewicz oraz brat Andrzej Adamus przybyli na stałe do Centocow 22 listopada 1991 roku, natomiast formalne przejęcie placówki miało miejsce 1 stycznia 1992 roku.

W Kamerunie¹⁴, założone przez Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, Sanktuarium Świętej Bożej Rodzicielki w Figuil jest nie tylko miejscem pielgrzymkowym Gidarów: to najbardziej znane miejsce kultu maryjnego w tej części Afryki. W dniu Świętej Bożej Rodzicielki (1 stycznia) oraz na uroczystość Matki Bożej Częstochowskiej (26 sierpnia) przychodzi tu wielu pielgrzymów z Północnego Kamerunu oraz z przyległych obszarów Nigerii i Czadu. Poprzez liczne spotkania, rekolekcje i zjazdy Figuil staje się stopniowo duchowym centrum tamtejszych Kościołów lokalnych.

Oprócz tych ważnych ośrodków kultu Czarnej Madonny w Afryce są jeszcze trzy świątynie Jej poświęcone: w Mpinga (Burundi), Korbongou (Togo), Masindo (Uganda) oraz obrazy w Gikongoro (Rwanda), Mamanga i Makulani (Tanzania) oraz w Mpunda (Zambia).

W Azji znajdują się 3 kościoły pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej, w tym 2 w Turcji (między innymi w Adampolu) i 1 w Indonezji na wyspie Flores. Kult Matki Bożej Częstochowskiej dotarł do Indonezji dopiero w 1965 roku. Propagatorami byli: księża werbiści, księża sercanie i siostry urszulanki UR. Obecnie w tym kraju są 2 kaplice: w Mangulewa i Buttarya oraz, wspomniany już wcześniej, kościół w Borong. W Indiach natomiast jest tylko jedna kaplica w Bondamunda w stanie Orissa. Do szerzenia kultu Jasnogórskiej Królowej Polski w Ziemi Świętej przyczynili się polscy misjonarze: Ojcowie Franciszkanie oraz siostry Elżbietanki. Obecnie jest na tym terenie 1 ołtarz w kościele pw. Św. Piota w Jafie, kaplica w jerozolimskim „Domu Polskim” oraz 3 obrazy w Nowym Domu Polskim w Jerozolimie. Oprócz tego wykonano dwie płaskorzeźby, jedna z nich znajduje się w Tyberiadzie, a druga przy IV stacji drogi krzyżowej w Jerozolimie. Zauważyć można przenikanie kultu Czarnej Madonny do Kościoła Prawosławnego. Jan Paweł II w czasie swojej wizyty w Turcji w 1979 roku pozostawił w Stambule dla kościoła prawosławnego kopię jasnogórskiej ikony.

Kult wizerunku Matki Bożej Częstochowskiej w Oceanii rozpowszechniają wśród miejscowej ludności polscy misjonarze. Kopie Cudownego Wizerunku znajdują się m. in. w Papui-Nowej Gwinei. Inna jest natomiast geneza kultu Czarnej Madonny w Australii. W kraju tym są 3 kościoły pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej (Marayong, Melbourne i Berrima) oraz 9 ołtarzy¹⁵.

Sanktuarium Jasnogórskiej Matki Miłosierdzia¹⁶ (Shrine of Our Lady of Mercy) w Penrose Park na przedmieściach Berrima znajduje się około 20 kilometrów od centrum. O powstaniu ośrodka kultu maryjnego w tej części kontynentu, w połowie drogi między Sydney i Melbourne, zdecydowało: ciekawe usytuowanie pod względem krajobrazowym, dobra dostępność komunikacyjna oraz czynnik ekonomiczny - niska cena działki. Założycielem tego sanktuarium jest o. Augustyn Józef Łazur OSPPE. Przybył on z Doylestown do Australii 24 kwietnia 1981 roku, gdzie w miejscowości Goulburn podjął pracę w kościele pw. Matki Bożej Fatimskiej. Po ogłoszeniu w Polsce stanu wojennego, przed obrazem Matki Bożej Częstochowskiej przywiezionym przez o. Augustyna, zaczęto odprawiać nabożeństwa w intencji pokoju. W tym czasie o. Łazur prowadził poszukiwania

odpowiedniego miejsca pod założenie sanktuarium. Ostatecznie wybrał miasto Berrima. Biskup William Murray, ordynariusz diecezji Wollongong, przekazał Zakonowi OO. Paulinów w wieczystą dzierżawę kościół pod wezwaniem Św. Franciszka Ksawerego. Przy kościele znajdował się dwuhektarowy plac, ale brakowało tam pomieszczenia mieszkalnego. Dlatego też początkowo klasztor zastępował mały domek wynajęty przez o. Augustyna, zwany „Berrima House”. Następnie podjęte zostały prace remontowe kościoła. Były one konieczne, ponieważ ten obiekt sakralny nie był użytkowany przez dziesięć lat. W sierpniu 1983 roku o. Augustyn Łazur przyjechał do Polski, aby przywieźć kopię obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Kopia ta o wymiarach 120x80 cm, namalowana przez malarzkę panią Dawisz-Beniszowką z Torunia, została poświęcona przez Ojca Świętego Jana Pawła II na Jasnej Górze 20 czerwca 1983 roku w czasie Jego II Pielgrzymki do Polski. Obraz nabyła dla australijskiego sanktuarium rodzina Koncewiczów ze Strathfield. Początkowo obraz umieszczono w kaplicy klasztornej „Berrima House”. Następnie 13 maja 1984 roku przeniesiono go podczas uroczystej procesji w asyście biskupa W. Murraya do kościoła i umieszczono w głównym ołtarzu. Dzień ten jest uważany za oficjalną datę powstania Sanktuarium Jasnogórskiej Matki Miłosierdzia (Shrine of Our Lady of Mercy) w Berrima.

Ostateczna przeprowadzka do Penrose Park miała miejsce 28 marca 1985 roku. Został również przeniesiony obraz Matki Bożej Częstochowskiej. Natomiast w ołtarzu głównym kościoła w Berrima pozostawiono inną kopię jasnogórskiego obrazu. W ogłoszonym przez Jana Pawła II Roku Maryjnym w 1987 r. sanktuarium zostało włączone przez ordynariusza diecezji Wollongong do miejsc pielgrzymkowych. W roku 1991 obchodzone były uroczystości związane z dziesiątą rocznicą przybycia OO. Paulinów do Australii oraz z siódmą rocznicą założenia Sanktuarium Jasnogórskiej Matki Miłosierdzia w Berrima.

Od samego początku swego istnienia Sanktuarium to miało charakter miejsca pielgrzymkowego. Pierwsze odwiedziny sanktuarium były spowodowane motywami poznawczymi. Największa liczba pątników przybywa na odpust główny obchodzony w pierwszą niedzielę stycznia w uroczystość św. Pawła Pustelnika, patrona Zakonu Paulinów. Pozostałe uroczystości przypadają na ostatnią niedzielę kwietnia (w 1991 roku pierwsza niedziela maja), kiedy to obchodzi się rocznicę założenia sanktuarium, 26 sierpnia - święto Matki Bożej Częstochowskiej, trzynasty dzień każdego miesiąca - Msze Fatimskie, pierwsza sobota każdego miesiąca - nabożeństwo dziewięciu sobót.

Ruch pielgrzymkowy do Sanktuarium Jasnogórskiej Matki Miłosierdzia wzrósł w ciągu ostatnich trzech lat od 6,7 tys w 1989 roku do 41, 4 tys. w 1991 roku. Liczba pielgrzymów przybywających do tego sanktuarium w ciągu roku w poszczególnych miesiącach i dniach jest zmienna. Najwięcej pielgrzymów przybywa na nabożeństwa Fatimskie.

Sanktuarium to posiada tradycję pieszych pielgrzymek, prawdopodobnie jako jedyne w całej Australii. Pierwsza piesza pielgrzymka została zorganizowana w kwietniu 1988 roku przez Lidę i Stanisława Skibickich. Od tego roku pod

koniec kwietnia z kościoła Św. Jana Ewangelisty w Campbelltown wyrusza do sanktuarium w Penrose Park piesza pielgrzymka, a jej trasa liczy 110 km. Sanktuarium ma zasięg ponadregionalny. Najwięcej jednak pielgrzymów przybywa tu z Nowej Południowej Walii.

Podjęliśmy próbę zestawienia przestrzennego rozmieszczenia kultu Matki Bożej Jasnogórskiej poza granicami naszego kraju. Choć jest to próba bardzo niedoskonała, niepełna i fragmentaryczna, to jednak odślania nam fakt godny głębokiego zastanowienia, dumy i radości. Błogosławiona Bogarodzica Maryja, w swym Jasnogórskim Wizerunku, znana jest dziś i czczona na całym świecie. Dzięki specyficznej integralności przekazu Objawienia, Święta Ikona Jasnogórska służy rozwojowi prawdziwej wiary; jednoczy Kościoły i ludzi; kształtuje prawidłową relację między tym co Boskie i ludzkie; prowadzi do Chrystusa; zachęca do chrześcijańskiego humanizmu; jest wezwaniem dla wszystkich Polaków, aby miłowali Boga i Ojczyznę.

Przeto kult Matki Bożej Jasnogórskiej zasługuje ze wszechmiar na dalsze szczegółowe badania i analizy; zasługuje na wszechstronne poparcie i rozwój oraz głęboki szacunek i zaangażowanie.

Przypisy:

- ¹ Por. Kult, w: *Słownik teologii biblijnej*, Poznań-Warszawa 1982, s. 414-419; Kult w: *Słownik teologiczny* (red.) A. Zuberbiera, Katowice 1985, s. 264-266.
- ² Por. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* 55 (KK).
- ³ *Encyklika Redemptoris Mater Ojca Świętego Jana Pawła II*, 25 III 1987, n. 38 (RM).
- ⁴ Por. KK 62, 66.
- ⁵ Por. KK 65-66; *Adhortacja Ap. Papieża Pawła VI, O należnym kształtowaniu i rozwijaniu kultu NMP (Marialis cultus)*, 2 II 1974, s. 27-68.
- ⁶ Por. KK 68.
- ⁷ Por. RM 28.
- ⁸ I. Csaplaros, *Z dziejów kultu Matki Bożej Częstochowskiej na Węgrzech*, "Studia Claromontana" 9: 1991, s. 223.
- ⁹ Z. S. Jabłoński, *Hiszpania - Ziemia Maryi*, "Jasna Góra" 9: 1992, s. 41.
- ¹⁰ I. Czyrwik-Soljan, *Katolickie pielgrzymki mniejszości narodowych w Stanach Zjednoczonych na przykładzie Sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej w Doylestown*, "Turyzm", t. 3, 1993, z. 1, s. 49.
- ¹¹ K. Maniecki, I. Stankiewicz, *Częstochowa w afrykańskim buszu*, "Jasna Góra" 1: 1995, s. 10-13.
- ¹² *Chronik von Centocow von P. Emmanuel Hanisch - 1888-1954. Missionsstation*, s. 1.
- ¹³ Kuria Generalna Zakonu Paulinów, L. Dz. 581/93, M. Królik - Wikariusz Generalny Zakonu OO. Paulinów, *Protokół wizytacji kanonicznej w naszej placówce misyjnej Centocow w RPA odbytej w dniach 13-15 października 1993 roku*.
- ¹⁴ J. Różański, *25 lat pracy ewangelizacyjnej polskich Misjonarzy Oblatów M. N. w Kamerunie Północnym*, "Misyjne Drogi" 13: 1995, s. 18.
- ¹⁵ *Encyklopedia Katolicka*, Lublin 1991, t. III, s. 866.

¹⁶ Opracowano na podstawie pracy C. Mrzyglód, 1993, *Transfer kultu Matki Bożej Jasnogórskiej poza granice Polski na przykładzie Berrima-Penrose Park, Australia*, praca magisterska, mps Zakład Geografii Religii IG UJ Kraków.

Literatura:

Csaplaros I., 1991

Z dziejów kultu Matki Bożej Częstochowskiej na Węgrzech, "Studia Claromontana", t. 11, s. 219-229.

Czyrwik-Sołjan I., 1993

Katolickie pielgrzymki mniejszości narodowych w Stanach Zjednoczonych na przykładzie Sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej w Doylestown, "Turizm", t. 3, z. 1, s.41-53.

Encyklopedia Katolicka, 1991

Encyklopedia Katolicka, Lublin, t. III, s. 866.

Lorenc G., 1989

Amerykańska Częstochowa, Doylestown.

Maniecki K., Stankiewicz I., 1995

Częstochowa w afrykańskim buszu, "Jasna Góra", nr 1, s. 10-13.

Mrzyglód C., 1993

Transfer kultu Matki Bożej Jasnogórskiej poza granice Polski na przykładzie Berrima-Penrose Park, Australia, praca magisterska, mps Zakład Geografii Religii IG UJ Kraków.

Rykówna M., 1988

Kult Matki Bożej Jasnogórskiej na misjach, "Studia Claromontana", t. 9, s. 96-121.

Tyś wielką chlubą..., 1991,

Tyś wielką chlubą naszego narodu (red.) K. Kunz, Częstochowa.